

CONTOS E LENDAS DE O GROVE

Por: Anxo López Vergara
Debuxos: Miguel Besada Costa

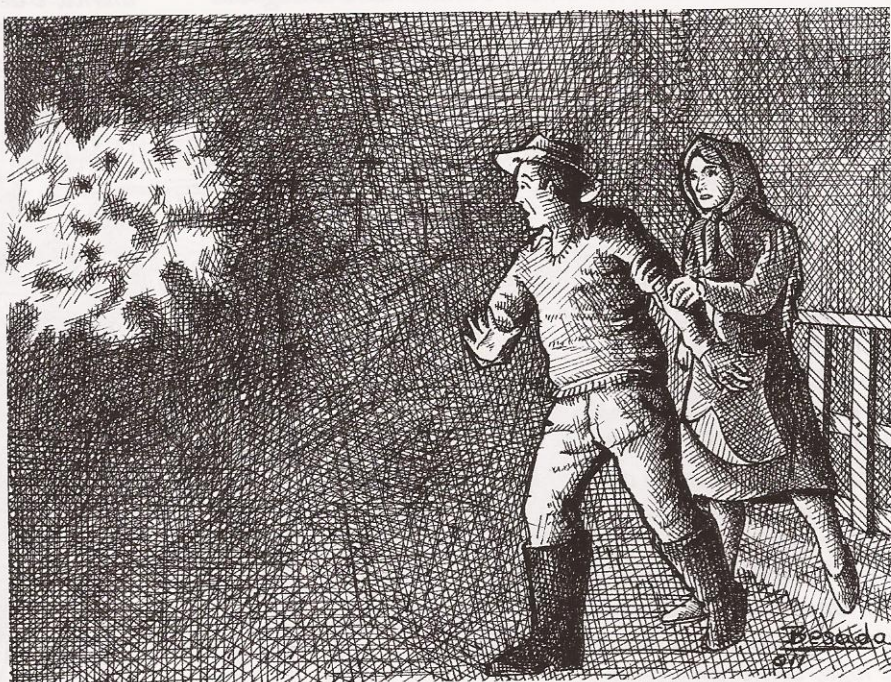
Aínda que colaboro na revista AUNIOS dende a súa fundación como corrector lingüístico, practicamente nunca escribira nela. Así que me atopaba moi tranquilo ata que, para esta edición o seu coordinador Tinón Pardellas, deume un traballo extra. Resulta que chegaron ata el unas historias que María do Carmo Henríquez Salido¹ recollera en O Grove alá polos anos sesenta do pasado século para a súa tese doutoral. Daquela tese, que levaba o nome de “*El habla de O Grove*” e que recibiu a cualificación de “*Sobresaliente cum laude*” nós xa coñeciamos un libriño, co título “*Léxico de O Grove*”, que formaba parte dela.

A pesar de que só se trataba de poñer o meu nome a un artigo xa feito, a tarefa era complicada e, aínda que non me neguei, o primeiro que falamos era que había que pedir permiso á autora para poder facelo. A continuación pregunteille que era, verdadeiramente, o que quería que fixera. Dende logo, púxome moi doado. Só se trataba de reescribir e recuperar aquelas historias que María do Carmo recollera hai anos e pasalas á revista, co único obxectivo de que a xente de O Grove as coñecera, xa que forman parte da cultura popular desta terra e non nos parecía ben que quedasen esquecidas.

Pois moi ben, así o fixen. Deume uns folios onde el copiara as lendas que María do Carmo recollera e eu só fixen escribilas de novo. Como non sabía que facer, escribinas tal e como as redactara ela á espera, cando llas mandaran para o seu visto e praxe, que opinara se ían así ou se as poñíamos co galego actual normativizado. Pasamos a dar a coñecer algunhas das que alí viñan.

As primeiras son da informante Regina Santalla Lorenzo, que daquela (anos sesenta do pasado século) contaba coa

idade de 72 anos. Vivía na parroquia de San Vicente e era coñecida coa chata de “Regina a Laranxa”. Transcritas tal e como as contaban e escribiu M^a do Carmo:

< Estaba eu na casa de miña abuela, e tiñame alá e fôime buscar meu pai; e fôronme buscar. E cando viñan por ahí, por cerca do bare, e entón viren unhas luces, un alumbrado. E díxolle mi padre a mi madre: “Oes, corre lixeira”. E entón había unha canceliña, e vai mi padre e subeu dúas escaleiriñas e mi padre traía unha botas calzadas e un sombreiro na cebeza. E díxolle el: “¡Sube, Ramona! E subeu e de camiño colléu a cancela no aire e enseguida pasaren un mundo de luces por aquela congostiña. Eran un mundo de mulleres e homes con panos cubertos, as mulleres. A mi padre caéulle o sombreiro na congostiña e non o foi coller có medo. E díxolle a mi madre: “Hai que mirar pra onde vai eso” -as luces-. E miraron e foron pra o cemiterio, e andaban a subire e a baixare.>

¹ Estes contos foron sacados dunha Memoria para a obtención do Grado de Doutor, elaborada pola, daquela licenciada, María del Carmen Enríquez Salido. Santiago de Compostela 1971. Están transcritos tal e como os recolleu a autora.

MAQUIEIRA
PESCA DEPORTIVA

Plaza de España, 4
Teléf.: 986 851 814

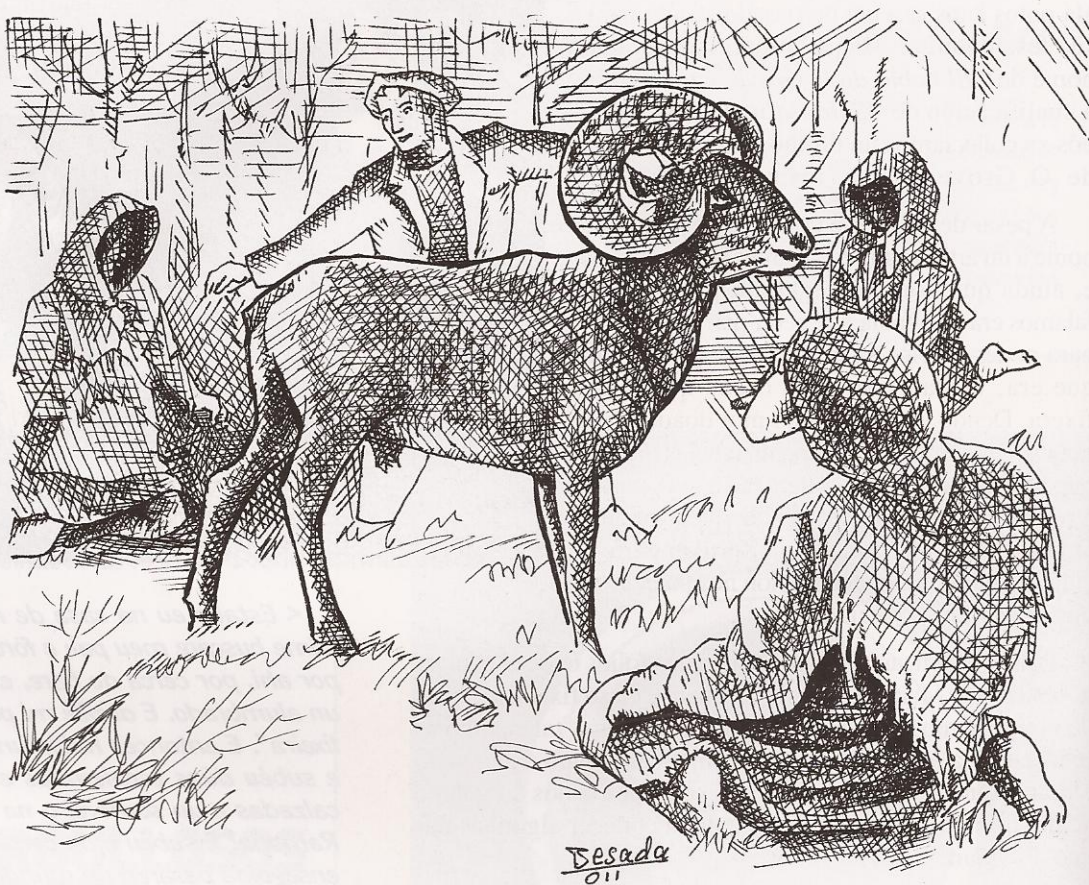
PONTEVEDRA

< Un home estaba a cenare, e máis dúas irmáns, a comere unha cunca de caldo. E enseguida o irmán, viñan do baile, e entónces el saléu de xunto elas e non lle dixo nada; e deixou alí o caldo, e marchou. E elas comeron o caldo e non viña. E díxolle unha á outra: "¿Onde irá Ricardo, que non ven?" E entónces fôrense para a alcoba, a deitar. E díxolle unha: ¡Ai!, moito tarda, ¿Onde irá? E enseguida chegou, e díxolle: ¿Tí donde ves? E de camiño el colléu a taza do caldo e foi comere a cabo delas. E díxéronlle: ¿Tí donde ves, oh? E díxolle el: Calade miñas irmáns, que véñovos de moi lonxe. E díxéronlle elas: ¿Eló? ¿Tí dónde ves? E díxolle el: Veño de Faro, porque eu nunca volo, eu ando cá vela. E díxéronlle elas: ¿E logo? ¿Cómo é a vela? E dixo el: A vela é un gueso, cando un home vai por un camiño traie un gueso no bolsillo e métello na chaqueta a outro e entónces descarga a vela. E díxéronlle elas: ¿Hai moito meu irmán? E díxolle el: Xa hai dous meses que ando con ela. E díxéronlle elas: ¿E logo, cómo viñestes tan pronto, que o Faro é lonxe? E díxolle el: Porque no sabes, cando meten a vela, diche o meigo: ¿queres ir restante ou voante? Si queres ir voante váise a voare, e eu vouche volante. E díxéronlle elas: ¿E logo tí como voastes que non es paxaro? E díxolle el: ¡Ah! Pero como son meigo xa vou polo aire como un paxaro. E díxéronlle elas: pois vai comer o caldo, oh, vai comer o caldo. E di Malvina: Cándida, por eso Ricardo hai moito que nos baixou. E di Ricardo: Claro que baixin, porque non podo comere, cando teño a cita.>

< Era un vello do Grove, que lle chamaban o "Lobo do Con", e era o capitán das meigas e máis dos meigos. E as meigas xuntábanse todas pa salire de noite. E dunha volta citáronse as doce da noite. E marcharon a Faro. E o chegar alí estaban todas xuntas a esperare, mulleres e homes, todos os meigos xuntos. E dempoís un pouco máis tarde, chegou outro

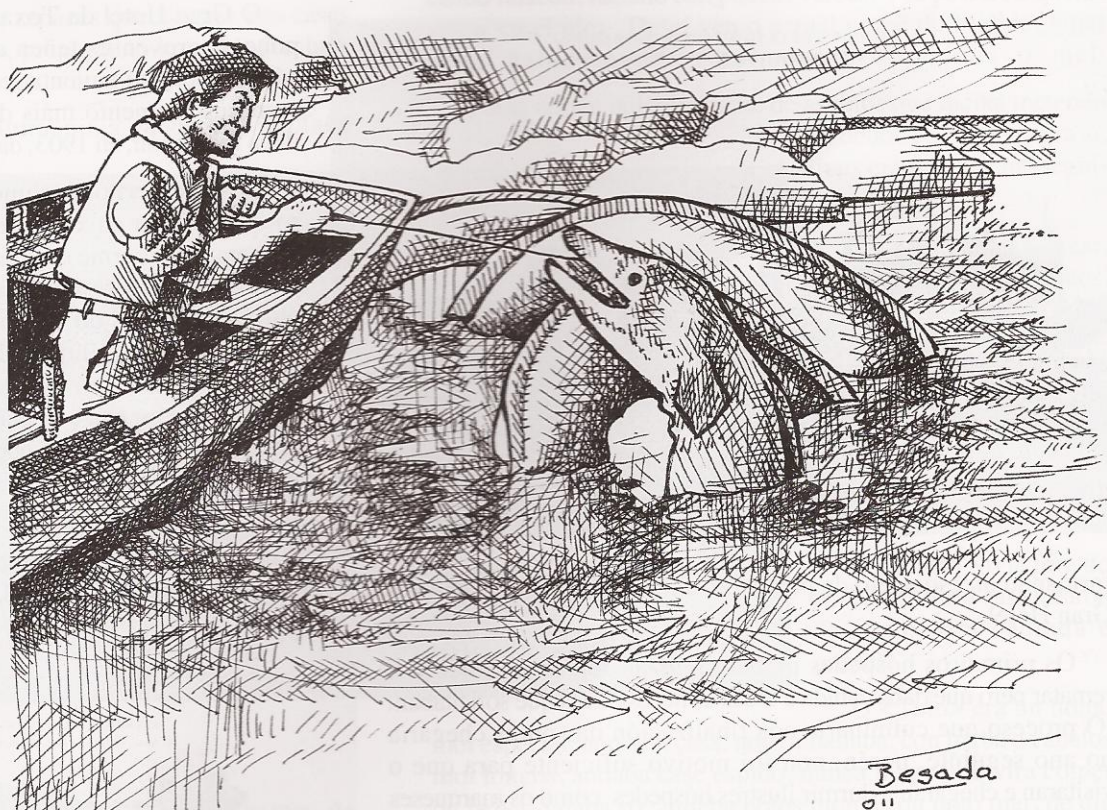
meigo e tamén sentou alí. E entónces dixo o capitán, que era o Lobo do Con: Bueno, agora vamos comere. E puxo no medio dos meigos un cesto de pan e da que o comeron dixo o capitán: Perico, vente. E velo ahí ven o Perico e sentouse no medio das mulleres, e montounas a todas, cabaleóunas a todas. E despoís cabaleóu o meigo, que era o capitán. E de camiño, dixerón: Alá seguimos. Levantáronse todos e vinéronse po Grove. E de cando viñan as mulleres, viñan tapadas con mantóns e viña primeiro, era a capitana, diante, e despoís as outras meigas e despoís os homes en procesión. E un home daqueles, porque os homes non as coñocían cos panos cobertos. E díxolle un meigo a outro:

Oes, eso que vai diante de nos ¿non che parece a miña moza, ho? E díxolle o outro: a min parece que a coñozo polas pernas, que as ten moi feitas. E díxolle o que lle preguntou: pois como sea no a quero máis. Héille de preguntar a capitana se é que me ha de decir a verdá. E preguntoullo, e díxolle que non - negóulle -. E díxolle el: Si me di a verdá regalolle un refaixo. E díxolle ela: pois é, pero non me descurbas. E vai o meigo, e non quixo á moza. E el aínda sigúeu dous meses de meigo, non pudo entregar ea vela.>

Outro informante foi o popular Francisco Caneda Otero que daquela contaba con 54 anos de idade. Dirixía varias comparsas do barrio de Peralto (barrio mariñeiro por excelencia), pois tiña a fama de enxeñoso e chistoso.

<Haí atrás chegou un iate ó Reeiro, e deu fondo. Colléu un bote de lona e istírouno e botóuno ó mar. Saltóu a bordo cunha escopeta e entónces foi cazar. E andaba alí arriba un home cas vacas e resulta que el pasaba ca escopeta ó lombo e o outro era un pouco aficionado á caza, o que andaba cas vacas, e díxolle: "Señor, ¿Véndeme esa escopeta? O outro non lle contestou. O non contestarlle, díxo el: este polo pantalón que leva vestido, debe ser inglés. E vai el e foi chamar pola intérprete a Balea. E chegou alí e díxolle el: Oes, ven conmigo ó Reeiro, que anda alí un ca escopeta que nunca vin escopeta no mundo como ela. E díxolle el: ¡Coño! ¿eló? ¿vou perder agora de mallar o centeo e vou ir contigo ó Reeiro? E dílle o outro: págolle medio día de traballo, home. E entón foron andando e vírono a baixada do sanatorio: ¡Ah!, velo ahí anda. Con que foron andando. O chegar a xunto el, dílle o enterprete: ¿qué maestro, véndeme esa escopeta? E dílle el moi campante: "guinjai". E dílle o outro, o que lle quería comprar a escopeta: ¿que che díxo? ¡Ai! Disque no a vende, que lle berra o pai. E fóronse cas quinientas>.

un mundo. Metino á bordo e tira, tira, tira, tira, media hora tirando, e inda había congro, e o congro tiña polo menos vinte brazas de largo e pesaba mil kilos, ese congro. E entónces había un home alí, escoitando, e foi pa porta e calóu a boca, meneando a cabeza, non, pero calou a boca. E entónces aquilo pasóu; todos díxeron que se iban. E entónces, o cabo de certo tempo o home que fora á porta tamén contou alí un conto, cando estban todos reunidos, e tamén estaba o do congro alí. E díxo el: ehí, nesa pedra dos Roxíns botín a liña ó mar, e fun preso; e tira, tira, tira,

unn farol encendido cas iniciais dos tempos de Felipe Segundo. E dílle o do congro: bo, bo bo, apaga o farol, apaga o farol. E dílle o outro: héi de apagar o farol, cando ti lle saques metros ó congro.>

Xa por último citar a outro dos informantes, José Ventura Fernández Prieto. Tiña daquela 39 anos e era mariñeiro do barrio de Platería.

<Unha vez, unha invernada moi grande, nunha taberna os mariñeiros contaban moitos contos, ¿non?, así as aventuras que lle pasaban. E decía un deles: Unha vez ahí nunhas pedras que lle chaman Roxíns, botín a liña ó mar, e fun preso; tiro, a alá ven, tira, tira, tira, un congro coma un mundo. Metino á bordo e tira, tira, tira, un congro coma

Aquí rematan os contos e lendas que M^a do Carmo Henríquez colleu por aqueles anos. Son parte da riquísima cultura inmaterial que ten o pobo galego e que, en O Grove, non ía a ser menos. Oxalá houbera moitas persoas que, como M^a do Carmo, recolleran estas historias. De ser así, teríamos hoxe unha riqueza cultural inmensa, froito do traballo de persoas que souberon estar ao carón do pobo, escoitalos,..., e ter a paciencia de recoller toda esa sabedoría popular que, dende logo hoxe, temos que dar por perdida.